

Monumentnummer*: 531680

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Status: rijksmonument

Inschrijving register:

KIO deel:

Complexnummer

531650

Complexnaam

NHW-Fort Everdingen te Culemborg

*Woonplaats**

Everdingen

*Gemeente**

Vijfheerenlanden

*Provincie**

Utrecht

Locatiennaam

Everdingen

Locatieomschrijving

Fort Everdingen

*Kadastrale gemeente**

Vianen

*Sectie**

G

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

923

*Rijksmonumentomschrijving***

Cluster 501.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

VERDEDIGBARE FORTWACHERSWONING, bij de ingang van het fort, binnen de gracht. Omdat de meeste forten en andere (buiten de bebouwde kom gelegen) verdedigingswerken - wanneer er geen sprake was van mobilisatie of oefeningen - geen bezetting met militair personeel hadden, was er in veel gevallen een aparte woning of andersoortig onderkomen voor een beheerder of wachter. Soms had zo'n woning of onderkomen tevens een andere functie, zoals die van brug- of sluiswachterswoning. In een aantal gevallen kon de woning ter verdediging worden ingericht. Voor wat betreft de locatie van een wachterwoning waren geen eenduidige standaarden; soms lagen ze op het fortterrein zelf - binnen de gracht - maar soms ook daarbuiten, maar vrijwel altijd aan de keelzijde van het fort. Ook het gebruikte bouwmateriaal varieert; meestal is baksteen of hout gebruikt. De fortwachterswoning van Fort Everdingen ligt binnen de gracht en is uitgevoerd in baksteen onder een zadeldak. Diverse, relatief recente wijzigingen: in beide dakschilden 'Veluxramen' en in verschillende kozijnen aluminium ramen met dubbel glas. Het

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

oorspronkelijk interieur is ten minste enige tientallen jaren geleden deels verdwenen en vervangen door een interieur met weinig waardevolle materialen.

Omschrijving

De VERDEDIGBARE FORTWACHTERSWONING (1880) van Fort Everdingen is gelegen ter rechterzijde van de aan de keelzijde gelegen toegangsweg van het fort, juist binnen de gracht en aan de voet van het dijklichaam - de dam die de toegang vormde en vormt - ter plaatse. De bakstenen woning is een eenlaags bouwwerk op rechthoekige plattegrond, gedekt door een zadeldak belegd met gesmoorde, (opnieuw) verbeterde holle pannen. In verband met de functie als verdedigbare fortwachterswoning hebben de muren deels een dikte van 78 cm; bij de vensters van 33 cm; de vensters konden als schietgaten worden gebruikt. De goot wordt gedragen door iets uitkragende steentjes. De naar de dijk / toegangsweg gerichte langsgevel (noordgevel) bevat een drietal, asymmetrisch geplaatste, getoogde vensteropeningen. Hoog in het erboven gelegen dakschild twee gemetselde schoorstenen. De hier tegenover liggende, symmetrische langsgevel (hoofdgevel) telt vijf traveeën, waarvan de middelste een getoogde toegang bevat, die nog het oorspronkelijk kozijn bezit. De gevel is verlevendigd door middel van alternerende gele en rode (bak)steen rond de gevelopeningen, alsmede door gebruik van spaarvelden en lisenen. Ten minste een deel van het contrast van rode en gele steen is gerealiseerd door toepassing van schijnvoegen op gekleurde trasmortel. De westelijke kopse gevel, die geheel gedekt is met cementpleister, bevat een getoogde toegang met ter weerszijden onderling verschillende vensters. Tegen de overliggende kopse gevel is een houten schuurtje gebouwd dat van ondergeschikt monumentaal belang is; bovenin is deze gevel gepleisterd. Beide kopse gevels bevatten een venster in de topgevel. De indeling van het interieur en een aantal kozijnen bleef bewaard en ook de trap naar de zolderverdieping is gehandhaafd.

Waardering:

De VERDEDIGBARE FORTWACHTERSWONING van Fort Everdingen is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van aan de militair-strategische bouwkunde gerelateerde bebouwing, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw).

Het betreft een onderdeel uit de periode 1871-1886, namelijk een eenlaagse, verdedigbare, bakstenen dienstwoning uit 1880.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex en vanwege de kenmerkende ligging aan de keelzijde van het fort.

* Het onderdeel is representatief omdat het een voorbeeld is van een op een verdedigingswerk ingerichte, verdedigbare dienstwoning.

* Het onderdeel is redelijk gaaf bewaard omdat hoofdvorm en bouwkundige detaillering alsmede diverse onderdelen

intact zijn gebleven.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Bijgebouwen

Functie